

P o s t a v a

za vojvodstvo Kranjsko o šolskem nadzorstvu.

II. Okrajno šolsko svetovalstvo.

§. 17. Pervo višje nadzorstvo nad ljudskimi šolami ima okrajno šolsko svetovalstvo.

§. 18. Šolski okraji obsegajo to, kar obsegajo politični okraji.

Mesta, ktera imajo lastno srenjsko postavo, imajo tudi svoj lastni šolski okraj.

§. 19. Po navadi so v okrajnem šolskem svetovalstvu:

- a. predstojnik politične okrajne gosposke kot pervosednik;
- b. po en duhoven tistega sovrstva, ktereга število duš v okraji je več kakor 2000. Voli ga škofijstvo ali oziroma starestinstvo;
- c. dva zvedenca ali veščaka iz med učiteljstva, ktera voli učiteljski zbor tega okraja;

d. dva uda okrajnega zastopa, ali če je več okrajnih zastopov, iz vsakega po eden, ako pa ni okrajnega zastopa, pa nju (uda) voli deželni odbor. Voliti se morejo vsi tisti, ki se morejo voliti v srenjski odbor kake srenje v tem šolskem okraji. Kdor pa zgubi to volitevno pravico, stopi tudi iz okrajnega šolskega svetovalstva.

Pervosednikovega namestnika voli iz med sebe z nadpolovično večino glasov okrajno šolsko svetovalstvo.

§. 20. V mestih, ktera imajo svojo lastno srenjsko postavo, se pravila §. 19. tako-le predrugačijo:

- a. Pervosednik je župan; pervosednikovega namestnika voli okrajno šolsko svetovalstvo iz med sebe z večino glasov;
- b. vsako sovrstvo, ako je število duš višej od 500, ima v okrajnem šolskem svetovalstvu zastopnika duhovna;
- c. tu ne velja, kar §. 19. pod čerko *d* določuje; v srenjski zastop voli iz sebe ali iz drugih za srenjski odbor voliti opravičenih dva uda v okrajno šolsko svetovalstvo. Kdor zgubi volitevno pravico za srenjski odbor, stopi tudi iz okrajnega šolskega svetovalstva.

§. 21. Da se skerbi za verske koristi tistih okrajnih prebivalcev, ki nimajo spoznovalca svojega vërstva v okrajnem šolskem svetovalstvu, voli okrajno šolsko svetovalstvo po enega svetovalca tega vërstva.

§. 22. Vsa imenovanja in volitve po §§. 19.—21. veljajo za šest let, in se morajo naznanjati deželnemu poglavarju.

§. 23. Okrajno šolsko svetovalstvo ima oziroma na javne ljudske šole in v to okrožje spadajoče zasebne zavode in druge posebne šole, potem na varovalnice za otroke vsa ta opravila, ktera so po sedanjih pravilih opravljali okrajne politične gosposke in okrajni šolski nadzorniki.

Posebno pa so njegova opravila:

1. da zastopa koristi šolskega okraja na vnanje, da ima v razvidnosti stanje učiteljstva v okraji, da skerbi za postavni red v šolstvu, ter ga po mogočnosti sploh in vsako šolo posebej zboljšuje;

2. da skerbi za razglas postav in ukazov, ki jih dajejo višje gosposke, ravno tako tudi da skerbi, da se spolnujejo;

3. da vodi obravnave, kedar se obstoječe šole obravnavajo in razširjajo in kedar se nove ustanovljajo, da razsoja na prvi stopnji, kaj spada k šoli, kaj ne, da čuva pri šolskih stavbah, kedar se te ne stavijo z deželnimi pripomočki, da skerbi za vse, kar se v šolskih izbah potrebuje, da določuje in poterjuje šolske fasijone;

4. da izveršuje pravico državnega varstva nad krajnim šolskim zalogom in vstanovami, ako za to niso drugi posebni oskerbniki odločeni; ali če si tega ni prihranila višja gosposka;

5. da varuje šole in učitelje, kar se tiče ekonomije in policije, da razsoja v prvi stopnji o pritožbah, kar zadeva plačo in pravico do oskerbnine, ako se oskerbnina ne plačuje iz državnih ali deželnih pripomočkov, tudi razsoja o učilnih pripomočkih;

6. da s silo priganja o primerljajih, ktere določuje postava;

7. da začasno postavlja učitelje na izpraznjene službe in da se vdeležuje, kedar se za terdno vmestujejo, oziroma, kedar učitelji dobivajo večjo plačo;

8. da preiskuje disciplinarne pregreške učiteljev in druge pomanjkljivosti pri šoli, in da o tem na prvi stopnji razsoja, ali po potrebi nasvete stavi deželnemu šolskemu svetovalstvu;

9. da pospešuje nadaljevalno izobraževanje učiteljev, da napravlja okrajne šolske shode in ogleduje šolske in učiteljske knjižnice;

10. da učiteljem daje spričala, kako se vedčjo;

11. da ukazuje, kako naj se sestavlja krajno šolsko svetovalstvo in da pospešuje in čuje nad njegovo delavnostjo (§§. 5, 6, 7, 12, 15);

12. da naroča, kedaj naj se šole posebno ogledujejo;

13. da po izvedenju krajnega šolskega svetovalstva določuje, kdaj naj se začnajo krajnim okoliščinam vgodne postavne počitnice pri ljudskih šolah;

14. da naznanja, nasvétuje in predlaga in o svojem času sporoča o šolstvu višjim šolskim oblastnijam.

§. 24. Okrajno šolsko svetovalstvo se zbira naj manj vsaki mesec enkrat v redno posvetovanje. Če je pa treba, ali če dva uda tako predlagata, more pa sklicati posebni zbor.

Vse zadeve, o katerih gre razsojevati, ali predloge staviti, obravnavajo se v zboru.

§. 25. Da je zbor sklepovalen (t. j. da more sklepati), mora biti pričujočih večina udov.

Sklepa se z nadpolovično večino glasov. Pri enakem številu glasov razsoja pervosednik, kateri ima tudi pravico, zoperstavljati se izverševanju sklepov, kateri so po njegovih mislih zoper postavo, ter obračati se do deželnega šolskega svetovalstva, kateri zadevno reč razsoja. Kedar se posvetujejo in kedar se glasuje o zadevah, pri katerih gre za osebno korist kakega uda, se ta tega ne vdeležuje.

Zoper razsodbe okrajnega šolskega svetovalstva, pritožuje se na deželno šolsko svetovalstvo. Pritožbe se naznanjajo pri okrajnem šolskem svetovalstvu in imajo odložno moč, če se to zgodi v 14 dneh po naznanjenju one določbe, proti kateri se hoče pritožiti.

§. 26. V nujnih primerljajih (§. 14) more tudi pervosednik sam ukazovati v tistih zadevah, ktere gre obravnati skupno v zboru, vendar pa mora brez odlašanja in naj kasneje v prvi seji stvar predlagati okrajnemu šolskemu svetovalstvu, da jo odobri.

§. 27. Minister za poduk in bogočastje imenuje za vsaki okraj šolskega nadzornika (inšpektorja), in tam, kjer okoliščine tirjajo, tudi več šolskih nadzornikov. Imenovanje pa se zgodi na podlagi tistih treh, ktere je deželno šolsko svetovalstvo nasvetovalo, za šest let.

Ako ni bil okrajni šolski oglednik že poprej v okrajnem šolskem svetovalstvu, pa postane sedaj vsled njegove službe pravilni ud v okrajnem šolskem svetovalstvu.

Nad verskim podukom ne čuva okrajni šolski nadzornik, ampak cerkvena višja gosposka.

§. 28. Ravnatelji ljudskih šol in učitelji, kateri podučujejo v kakem šolskem razredu, morejo postati okrajni šolski nadzorniki le takrat, ako priterdijo tisti, ki njihovo šolo vzdržujejo. Takrat pa dobivajo po potrebsinah, dokler so pri opraviilih, na lastni šoli za svojo osebo podučitelja, ki za ta čas pomaga podučevati; plačuje ga pa normalni šolski zavod.

§. 29. Okrajni šolski nadzornik je postavljen, da obiskuje in ogleduje šole od časa do časa. On ima pravico, da nasvetuje v didaktično-pedagogičnih stvareh, in če v tej reči zapazi kaj napačnega, naj precej ustmeno vravnava. Tudi vodi on okrajne šolske shode (konferencije).

Kedar šolski nadzornik obiskuje njemu odkazane javne šole, naj posebno gleda na to le:

1. ali krajni šolski nadzorniki spolnujejo svojo dolžnost zastran šolskega nadzorstva;
2. da se spolnujejo postavna določila pri sprejemanji in odpravljanji otrok;
3. kako se ponasajo, kako so pridni in kako se sploh vedéjo učitelji in kakošno verdevanje, kakošna rednost in snažnost je v šoli;
4. ali se ravnajo v šoli po učilnem načertu, kakošno metodo rabijo in kako napredujejo otroci sploh in v posamesnih naukih;
5. ktera učilna sredstva in kateri pripomočki so vpeljani in kakošna je notranja vredba šol;

6. kakošni so prihodki pri šoli, posebno pa, kaka je plača učiteljska, — ali dobiva učitelj natančno to, kar mu je bilo zagotovljenega, ali ima kakošna postranska opravila in ktera?

Kedar okrajni šolski nadzornik obiskuje zasebne šole in odgojilnice, naj posebno gleda na to, ali zadostujejo pogojem, s katerim so bile vstanovljene in če ne prestopajo svojih pravičnih mej.

§. 30. Okrajni šolski nadzorniki naj o svojem delovanji poročajo okrajnemu šolskemu svetovalstvu, naj dodadó potrebne nasvete in naj povedó, kar so precej na mestu ukazali. Ta poročila in sklepovanje o njih predlagajo se deželnemu šolskemu svetovalstvu, ki se bo na nje tudi primerno oziral, ko bo poročeval ministru za bogočastje in uk.

§. 31. Privzeti svetovalci okrajnega šolskega svetovalstva (§. 21.) imajo pravico, da obiskujejo šole svojega vrststva v okrajih, da pozvedajo, kako je tam; tudi imajo pravico, takrat, ko okrajni šolski nadzornik od časa do časa (periodično) šole obiskuje, vpričo biti; kar so zapazili, naznanjajo okrajnemu šolskemu svetovalstvu, in stavijo nasvete, kako zboljševati šole.

Okrajno šolsko svetovalstvo jih mora popraševati pri takih rečeh; lahko se tudi osebno vdeležujejo obravnave okrajnega šolskega svetovalstva, v katerem imajo določilni glas.

§. 32. Okrajno šolsko svetovalstvo in nadzorniki dobivajo naslov „cesarsko kraljevi“.

Pervosednik razdeljuje došla opravilna pisma udom, da jih izdelajo, in oskerbuje opravilstvo, ter porabi delavne moči pri e. k. okrajni gosposki.

Potrebščine v pisarnici oskerbuje okrajna gosposka.

Po mestih, ktera imajo svojo srenjsko postavo, daje srenjski zastop okrajnemu šolskemu svetovalstvu potrebno osebje v pomoč, in stroški za pisarnico se plačujejo s srenjskimi denarji.

Okrajni šolski nadzorniki občasno obiskaje in ogledaje šole dobivajo dnino kot splošen znesek iz deržavnih denarjev.

(Prih. dalje.)

Stari in mladi Slovenec.

T.

Taborū.

O. Ima razne pomene: castra, vallum, exercitus, bellum, cohors.

S. Znamenita mi je stsl. oblika tabriščce, ki kaže, da se reče lahko tabor ali taber, tabra.

Taj.

O. Taj - bino - jne, -je, -jeml clam; taj praep. cum genit. iungenda; vū taj, o taj; tajba mysterium, -bīnikū -jnikū qui sacris initiatus est, -jbinū mysticus, taimū (vere est part.) adj. secretus, tajna f., -no in -jenistvo - vije mysterium, sacramentum, p. svętyja tajna; tajnū adj. absconditus, abditus, secretus; taiti t. j. tajiti, tajati occultare, - se - ari, latere; cf. ser. tā-ju fur cum va-jū ventus et tajeml, taŕi.

S. Nsl. otajno, serb. taj secretum; v tajbo postaviti negare; tajba negatio; v tajbo se je spustil, vse mi je utajil; tajnik.